

ฝึกทักษะคิดพิชิตการเขียน (หนังสือ/ตำรา): ดีเอ็นเอที่จำเป็นของการทำงานในยุคสื่อดิจิทัล*

ดารุณี จงอุดมการณ์ ปร.ด.**

บทคัดย่อ

บทความรับเชิญนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการสร้างสรรค์เอกสารวิชาการ ประเภทหนังสือหรือตำราสำหรับผู้สนใจ เพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม กำหนดตามประกาศ ก.พ.อ. พ.ศ. 2564 ซึ่งเป็นเอกสารประกาศล่าสุดที่ต้องยึดเป็นเกณฑ์มาตรฐาน และยังคงคำนึงถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งควรนำมาพิจารณาบูรณาการ คือ บริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ได้แก่ ความต้องการการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 วิถีชีวิต ที่เปลี่ยนไปเพราะการระบาดของโควิด-19 จากยุควิถีปกติใหม่ (new normal) สู่ยุคปกติถัดไป (next normal) กรอบทฤษฎีการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้แบบปรับปรุงที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อนำไปสู่การออกแบบเนื้อหา นอกจากนี้ ผู้เขียนได้สรุปกระบวนการเขียนหนังสือ/ตำรา เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจนำไปพิจารณาประยุกต์ใช้ได้

คำสำคัญ เขียนหนังสือ เขียนตำรา ขั้นตอนการเขียนหนังสือ/ตำรา คุณภาพการเขียน

วันที่รับบทความ 1 ตุลาคม 2567 วันที่แก้ไขบทความเสร็จ 15 ตุลาคม 2567 วันที่ตอบรับบทความ 15 พฤศจิกายน 2567

*เอกสารประกอบกิจกรรมการประชุมวิชาการ เรื่อง การจัดทำหนังสือหรือตำราเฉพาะสาขา

วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม 23-24 สิงหาคม 2567

**ศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ผู้จัดทำบทความต้นฉบับ

อีเมล darjon@kku.ac.th

Cultivating thinking and writing skills (for a book/textbook): The fundamental DNA for individuals thriving in the digital media age*

Darunee Jongudomkarn Ph.D.**

Abstract

This invited article aimed to provide guidelines for creating academic books or textbooks for interested individuals. The objective was to produce high-quality work that aligned with the 2021 standards set by the Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, which served as the most recent official guideline. Additionally, it emphasized the importance of considering other relevant factors, such as the evolving social context, the learning needs of the 21st century, and the lifestyle changes brought about by the COVID-19 pandemic. These shifted, from the "new normal" to the "next normal," had influenced the theoretical framework of teaching and learning, leading to new approaches in content design. The article also outlined the process for writing a book or textbook, offering practical guidance for those interested in applying these principles.

keywords: writing a book; writing a textbook; process of writing a book or textbook; quality of writing

Received 1 October 2024 Revised 15 October 2024 Accepted 15 November 2024

*Materials for academic conference sessions focused on developing books or textbooks in specialized areas, Srimahasarakham Nursing College, August 23-24, 2024.

**Professor, Faculty of Nursing, Khon Kaen University, Corresponding author,
Email: darjon@kku.ac.th

บทนำ

“เขียนให้สุด ขุดให้ถึง”

ข้อความข้างต้นเป็น “ผญา” อีสานที่ให้แง่คิดในการดำเนินชีวิตแก่ผู้คนที่ว่า “ทำสิ่งใด ขอให้ทำอย่างจริงจัง มีความมานะอดทน แม้จะมีอุปสรรคก็อย่าได้ท้อถอย” ข้อความดังกล่าวน่าจะสอดคล้องกับวิธีนักวิชาการเรียนรู้ท่ามกลางการปฏิบัติจนเข้าใจอย่างลึกซึ้ง สามารถตีความ และถ่ายทอดความรู้ที่นั่น ๆ แก่ผู้อื่นต่อไปได้ การถ่ายทอดทางวิชาการมีหลายทาง แต่เส้นทางที่นักวิชาการถ่ายทอดแล้วสามารถนำหลักฐานและผลงานมาใช้ประโยชน์ได้ เพื่อความก้าวหน้าทางอาชีพ การเลื่อนตำแหน่ง ปรับตำแหน่ง และขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ในสังกัดสถาบันการศึกษาได้ น่าจะเป็นเรื่อง “ข้อเขียน” ทางวิชาการ

ในการเขียนทางวิชาการ อาจเป็นการเขียน “บทความวิชาการ” “บทความวิจัย” “หนังสือ” หรือ “ตำรา” ในฐานะที่ท่านเป็นเจ้าของโดยเฉพาะการผลิต “หนังสือ” ซึ่งผลิตเพื่อให้ผู้สนใจเลือกสรรนำมาใช้ประโยชน์อย่างอิสระ ไร้ภาคบังคับ ยอดปรารถนาประการหนึ่งของผู้ผลิตคงประสงค์ให้ผลงาน นำอ่าน น่าสนใจ น่าติดตาม และ “ขายได้ ขายดี” ซึ่งผลลัพธ์ที่น่าพึงปรารถนาที่กล่าวมา ย่อมนำมาซึ่งความปิติแก่เจ้าของผลงาน ปัจจัยประการหนึ่งที่จะทำให้ผลงานเป็นที่ต้องใจตลาดหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับศักยภาพผู้เขียนว่าข้อเขียนนั้น ๆ แสดงให้เห็นถึง ความมี “กิน” ของเจ้าของผลงานเพียงใด เขียนงานออกมาซ้ำซ้อนกับงานที่มีอยู่แล้วหรือไม่ มีผลงานที่ให้ความรู้สึก “แตกต่าง” มีลีลาเฉพาะตัว โดนใจ นำอ่าน น่าติดตาม และมี “ของ” ที่จะนำเสนอเพียงใด ผู้สนใจการเขียนสามารถฝึกปรือฝีมือตนเองได้ผ่านหลายช่องทาง โดยเฉพาะในโลกปัจจุบันที่มีสื่อประชาสัมพันธ์ส่วนบุคคลหลายช่องทาง มีสื่อดิจิทัลเป็นฐานการเผยแพร่ความรู้ ข้อมูลทางวิชาการที่สามารถใช้ได้ทุกแพลตฟอร์ม และสามารถประเมินผลกระทบในฐานะนักวิชาการ นักปฏิบัติคนหนึ่งว่าเราสามารถสร้าง หรือจุดประกายความคิดที่นำเสนอมากน้อยเพียงใด ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ยอมรับหรือไม่ อย่างไร อันเกิดจากข้อเขียน จากทักษะการเขียนและนำเสนอของตนเอง

“รู้เขา รู้เรา รบร้อยครั้ง ชนะร้อยครั้ง”

ข้างต้นเป็นคำคมที่สังคมไทยคุ้นเคย เป็นการนำคำสอน 2 ประโยคของท่านขุนวุฒิ มารวมกันเป็นหนึ่งเดียว คือ "การชนะร้อยทั้งร้อย มิใช่วิธีการอันประเสริฐแท้ แต่ชนะโดยไม่ต้องรบเลย จึงถือว่า เป็นวิธีอันวิเศษยิ่ง" กับ "หากรู้เขารู้เรา แม้รบกันตั้งร้อยครั้ง ก็ไม่มีอันตรายอันใด ถ้าไม่รู้เขาแต่รู้เพียงตัวเรา แพ้ชนะย่อมกำกั่งอยู่ หากไม่รู้ในตัวเขาตัวเราเสียเลย ก็ต้องพราชัยทุกครั้งที่มีการยุทธนั้นแล" เป็นข้อคิดเชิงปรัชญาจากท่านขุนวุฒิ ผู้เขียนตำราพิชัยสงครามขุนโจร ซึ่งท่านเป็นนักการทหารและนักปกครองชั้นเลิศสมัยขุนวิเมื่อประมาณ 2,400-2,500 ปี ก่อนระหว่างพุทธกาล และเชื่อกันว่าเป็นตำราพิชัยสงครามเล่มแรกของโลก¹⁻²

นั่นคือ “รู้เขา” การจะเขียนหนังสือหรือตำรา เพื่อกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ เปรียบเสมือนการกรำศึกกับใจตัวเอง ท่ามกลางความรู้สึก “ไม่มั่นใจ” โดยเฉพาะสังคมบางสังคมมักชอบสร้างความรู้สึกนี้ แก่คู่สนทนาอย่างไม่สร้างสรรค์ เชื่อว่าหลายคนคงมีประสบการณ์ แต่เราไม่ควรยอมจำนนต่ออุปสรรคที่ผ่านเข้ามาในชีวิต เราต้องเรียนรู้ว่าเขาจะประเมินอะไร แล้วทำให้ได้เช่นนั้น คือ ยึดกุมเกณฑ์ ก.พ.อ. ให้แน่น รวมถึงปัจจัยอีกเรื่องที่สำคัญ ต้องนำมาบูรณาการในข้อเขียนของเรา คือ การเชื่อมต่อแนวคิดที่เรานำเสนอในหนังสือ/ตำรากับบริบทสังคมที่เกี่ยวข้องกับเอกสารของเราให้ชัดเจนจับต้องได้ นำมาประยุกต์แนวคิด นำเสนอให้เป็นรูปธรรมซึ่งแน่นอนว่านี่ คือ “หมดเด็ด” ที่จะนำพาเราไปสู่การสร้างผลงานนั้น ๆ ให้แตกต่าง “สะดุดตา” จากสินค้ากลุ่มเดียวกัน ในที่สุด “เส้นทางสู่เส้นชัย” ก็จะอยู่ในกำมือของท่านผู้วางแผนเตรียมการมาดี

ในขณะเดียวกัน ต้อง “รู้เรา” ประเมินทรัพยากรทางวิชาการของเรามีอยู่ พอไหม ต้องเติมอะไร ให้แสงหามาเติมให้เต็ม ประเมินตนเองถึงจุดอ่อน จุดแข็งต่อการที่จะเขียนงานให้สำเร็จลุล่วง บุคลิกนิสัย ส่วนบุคคลที่เป็นอุปสรรคต่อการเขียนเอกสารวิชาการให้สำเร็จ ทั้งนี้ จะได้กล่าวรายละเอียดต่อไป

ขอลำเอียง การรู้เขาก่อน เราต้อง “รู้เขา” อย่างไร ในวิถี “คนเขียนงานวิชาการ” และต้องการนำ ผลงานของตนเองเข้าสู่กระบวนการขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ สิ่งหนึ่งที่ต้องยึดมั่น หากเราคืออาจารย์ ในสถาบันการศึกษา คือ กติการายาพามาตรฐานผลงานที่ทํานวางไว้ในวาระล่าสุด ที่เราต้องยึดตามนั้น ได้แก่ เกณฑ์ประกาศ ก.พ.อ. 2564 ว่าด้วยเรื่องหนังสือ/ตำรา ตามประกาศแนบท้ายของ ก.พ.อ. 2564³ และเพื่อ เป็นเอกสารที่ใช้ประโยชน์ในการชี้แนะการเขียนหนังสือ/ตำรา ของท่านผู้อ่าน ในที่นี้ ผู้เขียนขอคัดลอกประกาศ แนบท้าย ก.พ.อ. 2564 ว่าด้วยเรื่องคุณลักษณะของหนังสือและตำรา ดังนี้

“หนังสือ หมายถึง งานวิชาการที่เกิดจากการค้นคว้าศึกษาความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างรอบด้าน และลึกซึ้ง มีการวิเคราะห์สังเคราะห์และเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย มโนทัศน์หลักที่เป็นแกนกลาง และมโนทัศน์ย่อย ที่สัมพันธ์กันมีความละเอียดลึกซึ้งในการใช้ภาษาที่เป็นมาตรฐานทางวิชาการ ให้ทัศนะของ ผู้เขียนที่สร้างเสริมปัญญาความคิดและสร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการให้แก่สาขาวิชานั้น ๆ หรือสาขาวิชา ที่เกี่ยวข้องเนื้อหาของหนังสือ ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องหรือเป็นไปตามข้อกำหนดของหลักสูตร หรือของวิชาใด วิชาหนึ่งในหลักสูตร และไม่จำเป็นต้องนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนในวิชาใดวิชาหนึ่ง เนื้อหาสาระของ หนังสือต้องมีความทันสมัย เมื่อพิจารณาถึงวันที่ผู้เขียนเสนอขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ หากผลงาน ทางวิชาการที่เคยเสนอในเอกสารประกอบการสอนหรือเอกสารคำสอนไปแล้ว จะนำมาเสนอเป็นหนังสือ ไม่ได้”

รูปแบบหนังสือเป็นรูปแบบที่ประกอบไปด้วย คำนำ สารบัญ เนื้อเรื่อง การวิเคราะห์ การสรุป การอ้างอิง บรรณานุกรม และดัชนีค้นคว้า ที่ทันสมัยและครบถ้วนสมบูรณ์ โดยอาจมีข้อมูลแผนภาพตัวอย่าง หรือกรณีศึกษาประกอบด้วยก็ได้ ตามรูปแบบอย่างใดอย่างหนึ่ง ต่อไปนี้

1. เป็นงานที่นักวิชาการเขียนทั้งเล่ม (authored book) หรือเอกสารที่ผู้เขียนเรียบเรียงขึ้นทั้งเล่ม อย่างมีเอกภาพมีรากฐานทางวิชาการที่มั่นคง และให้ทัศนะของผู้เขียนที่สร้างเสริมปัญญาความคิด และสร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการ
2. เป็นงานวิชาการบางบทหรือส่วนหนึ่งในหนังสือที่มีผู้เขียนหลายคน (book chapters) โดยจะต้อง มีความเป็นเอกภาพของเนื้อหาวิชาการ ซึ่งผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจในสาระสำคัญนั้น ๆ ได้ โดยเบ็ดเสร็จ ในแต่ละบท และเป็นการศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบมีการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล ด้วยวิธีอันเป็นที่ยอมรับ จนให้ข้อสรุป ที่ทำให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการ หรือนำไปประยุกต์ใช้ได้ กรณีที่ในแต่ละบทมีผู้เขียนหลายคน จะต้องระบุบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนอย่างชัดเจน

จำนวนบทที่จะนำมาแทนหนังสือ 1 เล่ม ต้องมีจำนวนอย่างน้อย 5 บท และ มีจำนวนหน้ารวมแล้ว ไม่น้อยกว่า 80 หน้า โดยเนื้อหาสาระของบทในหนังสือ ทั้ง 5 บท จะต้องไม่ซ้ำซ้อนกันและอยู่ในขอบข่าย สายวิชาที่เสนอขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ ทั้งนี้ อาจอยู่ในหนังสือเล่มเดียวกันหรือหลายเล่มก็ได้ และ สำหรับการประเมินคุณภาพจะต้องประเมินคุณภาพโดยรวมทั้งหมด

การเผยแพร่หนังสือ เผยแพร่ในลักษณะหนึ่ง โดยต้องแสดงหลักฐานว่าได้ผ่านการประเมิน โดย คณะผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ หรือและสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องเพียรวิวที่มาจากนอกสถาบัน ดังนี้

- 1) การเผยแพร่ โดยวิธีตีพิมพ์
- 2) การเผยแพร่ในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น การเผยแพร่ในรูปแบบของซีดีรอม
- 3) การเผยแพร่เป็น e-book โดยสำนักพิมพ์ ซึ่งเป็นที่ยอมรับ

การเผยแพร่ดังกล่าว จะต้องเป็นไปอย่างกว้างขวางโดยจำนวนที่จัดพิมพ์เป็นดัชนีหนึ่ง ที่อาจแสดงการเผยแพร่อย่างกว้างขวางได้ แต่อาจใช้ดัชนีอื่นวัดความกว้างขวางในการเผยแพร่ได้เช่นเดียวกัน กรณีที่ได้มีการพิจารณาประเมินคุณภาพหนังสือแล้วไม่อยู่ในเกณฑ์ที่ ก.พ.อ. กำหนด การนำหนังสือนั้นไปแก้ไขปรับปรุงหรือเพิ่มเติมเนื้อหาในหนังสือ เพื่อนำมาเสนอขอกำหนดทางตำแหน่งทางวิชาการครั้งใหม่ สามารถกระทำได้ แต่ให้มีการประเมินคุณภาพหนังสือที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขนั้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง

ลักษณะคุณภาพของหนังสือ

ระดับ B เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาสาระทางวิชาการถูกต้องสมบูรณ์และทันสมัย มีแนวคิด และการนำเสนอที่ชัดเจนเป็นประโยชน์ทางวิชาการ

ระดับ A ใช้เกณฑ์เดียวกับระดับ B และต้อง 1) มีการวิเคราะห์และเสนอความรู้หรือวิธีการที่ทันสมัยต่อความก้าวหน้าทางวิชาการและเป็นประโยชน์ต่อวิชาการ 2) มีการสอดแทรกความคิดริเริ่มและประสบการณ์หรือผลงานวิจัยที่เป็นการแสดงให้เห็นถึงความรู้ที่เป็นประโยชน์ทางวิชาการ 3) สามารถนำไปใช้อ้างอิงอย่างกว้างขวางต่อวงวิชาการระดับชาติหรือระดับนานาชาติ มีความละเอียดและมุมมองความลุ่มลึกทางวิชาการในระดับสูง

ระดับ A+ ใช้เกณฑ์เดียวกับระดับ A และต้อง 1) มีลักษณะเป็นงานที่มีการสังเคราะห์และสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ (body of knowledge) หรือทฤษฎีใหม่ทางวิชาการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง 2) กระตุ้นให้เกิดความคิด การค้นคว้าอย่างต่อเนื่องโดยพิจารณาจากการได้รับการอ้างอิงอย่างกว้างขวางในระดับนานาชาติ 3) เป็นที่เชื่อถือและยอมรับในวงวิชาการหรือวงวิชาชีพที่เกี่ยวข้องในระดับนานาชาติ

ส่วนเรื่อง ตำรา “ตำรา หมายถึง งานวิชาการที่ใช้สำหรับการเรียนการสอนทั้งวิชาหรือเป็นส่วนหนึ่งของวิชา ซึ่งเกิดจากงานวิชาการที่ใช้สำหรับการเรียนการสอน ซึ่งเกิดจากการนำข้อค้นพบทางทฤษฎีจากงานวิจัยของผู้ขอ หรือความรู้ที่เกิดจากการค้นคว้าศึกษา มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ รวบรวมและเรียบเรียงโดยมีมีโนทัศน์ที่ผู้เขียนกำหนดให้เป็นแกนกลาง ซึ่งสัมพันธ์กับมีโนทัศน์ย่อยอื่นอย่างเป็นระบบ มีเอกภาพสัมพันธ์กับสภาพและสาระตามหลักการเขียนที่ดี ใช้ภาษาที่เป็นมาตรฐานทางวิชาการและให้ความรู้ใหม่ อันเป็นความรู้สำคัญที่มีผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อวงการวิชาการนั้น ๆ เนื้อหาสาระของตำราต้องมีความทันสมัย เมื่อพิจารณาถึงวันที่ผู้ยื่นขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ ทั้งนี้ ผู้ขอกำหนดตำแหน่งฯ จะต้องระบุวิชาที่เกี่ยวข้องในหลักสูตรที่ใช้ตำราเล่มที่เสนอขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการด้วย

ผลงานทางวิชาการที่เป็น “ตำรา” นี้ อาจได้รับการพัฒนาขึ้นจากเอกสารคำสอน จนถึงระดับที่มีความสมบูรณ์แบบที่สุด ซึ่งผู้อ่านอาจเป็นบุคคลอื่นที่มีใช้ผู้เรียนในวิชานั้น แต่สามารถอ่านและทำความเข้าใจในสาระของตำรานั้นด้วยตนเอง โดยไม่ต้องศึกษาวิชานั้น ๆ หากผลงานทางวิชาการที่เคยเสนอเป็นเอกสารประกอบการสอนไปแล้ว จะนำมาเสนอเป็นตำราไม่ได้เว้นแต่จะมีการพัฒนาจนเห็นได้ชัดว่าเป็น “ตำรา”

รูปแบบ เป็นรูปแบบที่ประกอบด้วย คำนำ สารบัญ เนื้อเรื่อง การอธิบาย หรือการวิเคราะห์ การสรุป การอ้างอิง บรรณานุกรม และดัชนีค้นคว้า ทั้งนี้ ควรมีการอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่ทันสมัยและครบถ้วนสมบูรณ์ การอธิบายสาระสำคัญมีความชัดเจน โดยอาจใช้ข้อมูล แผนภาพ ตัวอย่าง พร้อมกรณีศึกษาประกอบ จนผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจในสาระสำคัญนั้นได้โดยเบ็ดเสร็จ

การเผยแพร่ ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยต้องแสดงหลักฐานว่า ได้ผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง (peer reviewer) ที่มาจากหลากหลายสถาบัน ดังนี้ 1) การเผยแพร่ด้วยวิธีการตีพิมพ์ หรือ 2) การเผยแพร่ โดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ เช่น การเผยแพร่ในรูปแบบของซีดีรอม e-learning online learning 3) การเผยแพร่เป็น e-book โดยสำนักพิมพ์ซึ่งเป็นที่ยอมรับ

การเผยแพร่ดังกล่าวนี้ จะต้องเป็นไปอย่างกว้างขวางมากกว่าการใช้ในการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรเท่านั้น จำนวนพิมพ์เป็นดัชนีหนึ่งที่สามารถแสดงการเผยแพร่อย่างกว้างขวางได้ แต่อาจใช้ดัชนีอื่นวัดความกว้างขวางในการเผยแพร่ได้เช่นกัน

กรณีที่ได้มีการพิจารณาประเมินคุณภาพของตำราแล้ว ไม่อยู่ในเกณฑ์ที่ ก.พ.อ. กำหนด การนำตำรานั้นไปแก้ไขปรับปรุงหรือเพิ่มเติมเนื้อหาในตำรา เพื่อนำมาเสนอขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการครั้งใหม่สามารถกระทำได้ แต่ให้มีการประเมินคุณภาพตำราที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขนั้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง

ลักษณะคุณภาพ

ระดับ B เป็นตำรา ที่มีเนื้อหาสาระทางวิชาการถูกต้องสมบูรณ์และทันสมัย มีแนวคิดและการนำเสนอที่ชัดเจนเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา

ระดับ A ใช้เกณฑ์เดียวกับระดับ B และต้อง 1) มีการวิเคราะห์และเสนอความรู้ หรือวิธีการที่ทันสมัยต่อความก้าวหน้าทางวิชาการ และเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ 2) มีการสอดแทรกความคิดริเริ่มและประสบการณ์ หรือผลงานวิจัยของผู้เขียนที่เป็นการแสดงให้เห็นถึงความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน 3) สามารถนำไปใช้อ้างอิงอย่างกว้างขวางต่อวงวิชาการระดับชาติหรือนานาชาติ มีความละเอียดและลุ่มลึกทางวิชาการในระดับสูง

ระดับ A+ ใช้เกณฑ์เดียวกับระดับ A และต้อง 1) มีลักษณะเป็นงานที่มีการสังเคราะห์และสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ (body of knowledge) หรือทฤษฎีใหม่ทางวิชาการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง 2) มีการกระตุ้นให้เกิดความคิด และค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง โดยพิจารณาจากการได้รับการอ้างอิงอย่างกว้างขวางในระดับนานาชาติ 3) เป็นที่เชื่อถือและยอมรับในวงวิชาการหรือวิชาชีพที่เกี่ยวข้องในระดับนานาชาติ ได้ “รู้เขา” แล้วจะประเมินคุณภาพหนังสือหรือตำรา ตามประกาศ ก.พ.อ. 2564 อย่างไร ในที่นี้ ขอเสนอวิธีการจะนำมา ซึ่งมาตรฐานคุณภาพ ดังกล่าว คือ

บริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลง: ปัจจัยนำเข้าสู่การเขียนความรู้

การทำให้เอกสารมีคุณภาพต้องพิจารณาบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงให้เท่าทันยุคสมัย ได้แก่ 1) สังคมกับความต้องการการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2) วิถีชีวิตของผู้คนต้องปรับเปลี่ยนหลังยุคการระบาดโควิด-19 เป็นยุคถัดไป (next normal) 3) กรอบทฤษฎีการเรียนการสอนการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงเป็น revised bloom taxonomy (ดูภาพที่ 1) ดังนั้น ในการเขียนเอกสารให้บูรณาการแนวคิดเหล่านี้ สู่ความรู้หลักที่ต้องการสื่อสาร ด้วยการถามตนเองว่า “1) ผู้อ่านในศตวรรษที่ 21 2) ในบริบท next normal ต้องเรียนรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพในเรื่องที่เราต้องการสื่อ คืออะไรบ้าง 3) มีจุดมุ่งหมายการเรียนการสอน เพื่อการพัฒนาพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยในเรื่องที่เราต้องการสื่อ คืออะไรบ้าง และ 4) มีเรื่องอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อเนื้อหาที่จะเขียนของเราอีกหรือไม่ เพื่อนำไปสู่การออกแบบเนื้อหา” เป็นต้น

1) สังคมกับความต้องการการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

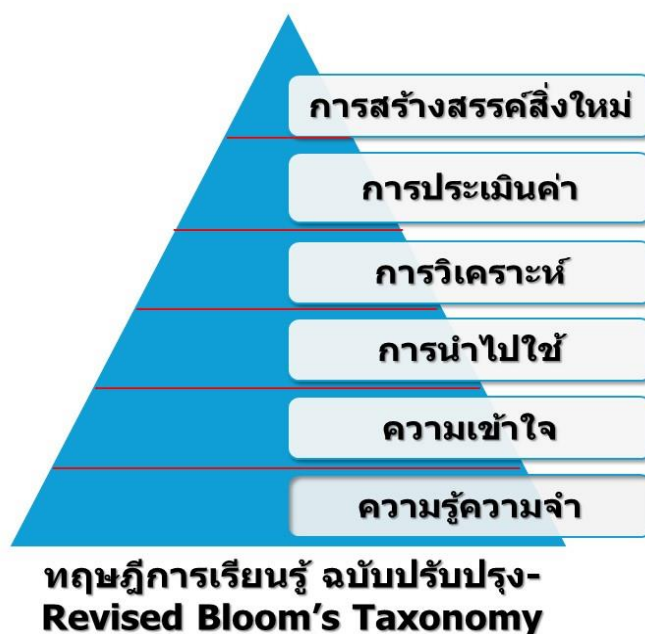
ในการเขียนเอกสารวิชาการไม่ว่าจะเป็นหนังสือหรือตำรา ผู้เขียนจะต้องออกแบบให้เอกสารนั้น ๆ สื่อสารความรู้แก่ผู้อ่าน สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ ทุกเวลา และเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ให้ผู้อ่านเรียนรู้ด้วยตนเอง พร้อมทั้ง นำแนวคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บูรณาการเข้ากับการออกแบบและการจัดการเรียนรู้ของเอกสารวิชาการของเรา ซึ่งผู้อ่านสามารถศึกษาแนวคิดดังกล่าวได้เองอยู่แล้ว และผู้เขียนไม่ขอกล่าวรายละเอียดในบทความนี้

2) วิถีชีวิตของผู้คนต้องปรับเปลี่ยนหลังยุคการระบาดโควิด-19 จากยุควิถีปกติใหม่ (new normal) เป็นยุคถัดไป (next normal)

องค์การอนามัยโลก ระบุว่า ทั่วโลกและไทยเกิดการระบาดของโควิด-19 โดย ณ วันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2566 พบผู้ติดเชื้อโควิด-19 สะสม 772,386,069 ราย และมีผู้เสียชีวิต 6,987,222 ราย จำนวนการฉีดวัคซีน 13,595,721,080 ครั้ง¹ ขณะที่การรายงานข้อมูลในประเทศไทย ณ วันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2566 พบผู้ติดเชื้อโควิด-19 ตั้งแต่มีการระบาด 4,746,729 ราย ผู้เสียชีวิตสะสม 34,396 ราย⁴ ในบริบทสังคมทั่วโลกและไทย จึงเกิดการปฏิบัติที่เรียกว่ายุค “วิถีปกติใหม่” (new normal) คือ เกิดรูปแบบการดำเนินชีวิตใหม่ของผู้คนทั้งคนดีคนป่วยในการป้องกันโรคโควิด-19 ด้วยการ “ตรวจ ATK กินร้อน ใช้ช้อนกลาง เว้นระยะห่าง สวมหน้ากาก” เพื่อหยุดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งทุกท่านคงจำได้ และต่างได้รับผลกระทบต่อบรรยากาศในการดำเนินชีวิต เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนไป ทั้งการเรียน การทำงาน ที่ปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานเป็นทางไกล และ “สายน้ำย่อมไม่ไหลกลับ” แม้จะหมดยุคการระบาดของโควิด-19 ทุกสิ่งอย่างและผู้คนไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป มีการเปลี่ยนแปลง (transformation) ระบบต่าง ๆ บริบทสังคม มีการถอดบทเรียน เตรียมความพร้อมที่จะรับมือวิกฤตต่าง ๆ ที่อาจก้าวเข้าสู่สังคม สู่ยุค “วิถีปกติถัดไป” (next normal) ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่หลังจากผู้คนได้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตที่มีช่วงโควิด-19 ระบาดแล้ว แล้วผู้คนมีการกลับมาใช้ชีวิตปกติในรูปแบบใหม่ของบริบทรอบตัว โดยเกิดเป็นรูปแบบการใช้ชีวิตแบบใหม่ ในบริบทรอบตัว การเรียน การทำงาน การสื่อสารต่าง ๆ เป็นต้น⁴⁻⁶

3) กรอบทฤษฎีการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงเป็น revised bloom taxonomy

Bloom เชื่อว่า การเรียนการสอนรวมถึงการเรียนรู้ผ่านการอ่านที่จะประสบความสำเร็จ และมีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนหรือผู้เขียนจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษาให้ชัดเจน ซึ่งมีทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวพฤติกรรมนิยม และจิตวิทยาพื้นฐานของมนุษย์เป็นพื้นฐาน⁷⁻⁸ ดังนั้น ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนเป็นสิ่งที่เจ้าของผลงานต้องใช้ประกอบการพิจารณาการออกแบบ

ภาพที่ 1 แสดงขั้นการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยของบลูม ฉบับปรับปรุง^{ดัดแปลงจาก 8}

ตัวอย่างจุดประสงค์ทั่วไป หรือ จุดมุ่งหมายทางการศึกษา ด้านพุทธิพิสัย (cognitive domain) พฤติกรรมด้านสมอง ซึ่งเกี่ยวกับสติปัญญา ความคิด ความสามารถในการคิดอย่างมีประสิทธิภาพ ตามระดับของบลูม ดังนี้

ความรู้ความจำ: หลังจากที่ได้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารแล้ว ผู้เรียนสามารถอธิบายข้อมูลที่มีอยู่ได้ (เช่น จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมสามารถบอก/จำแนก/ระบุ/เรียงลำดับ/จับคู่ได้)

ความเข้าใจ: หลังจากที่ได้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารแล้ว ผู้เรียนสามารถแสดงถึงความเข้าใจในเนื้อหาที่มีอยู่ได้ (เช่น จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมสามารถอธิบาย/ขยายความ/ยกตัวอย่าง/สรุปความได้)

การนำไปใช้: หลังจากที่ได้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารแล้ว ผู้เรียนสามารถอธิบายการนำไปใช้ในเนื้อหาที่มีอยู่ได้ (เช่น จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมสามารถคำนวณปรับปรุง/แก้ปัญหา/สาธิต/เขียนแผน/บอกจุดบกพร่องได้)

การวิเคราะห์: หลังจากที่ได้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารแล้ว ผู้เรียนสามารถเปรียบเทียบเนื้อหาข้อมูลที่มีอยู่ได้ (เช่น จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมสามารถ แยกแยะ/เปรียบเทียบ/บอกเหตุผล/อธิบายความสัมพันธ์ได้)

การประเมินค่า: หลังจากที่ได้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารแล้ว ผู้เรียนสามารถประเมินคุณลักษณะของข้อมูลหรือเนื้อหาที่มีอยู่ได้ (เช่น จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมสามารถวิจารณ์/อภิปราย/ตัดสิน/วัดผลได้)

การสร้างสรรคสิ่งใหม่: หลังจากที่ได้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารแล้ว ผู้เรียนสามารถแสวงหาวิธีดัดแปลงสร้างสรรค์สิ่งที่มีอยู่ให้แตกต่างจากเดิมได้ (เช่น จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมสามารถย่อ/ดัดแปลง/เสนอแนะ/สร้าง/ประดิษฐ์/วางหลักการ/ออกแบบได้)

กระบวนการและขั้นตอนในการเขียนหนังสือ/ตำรา (Process and steps to write a book/textbook)

เขียนเรื่องอะไรดีนะ พิจารณาจากทรัพยากรทางวิชาการที่เราคิดว่าถนัดมากที่สุด คลุกคลีอยู่กับสิ่งนั้น ๆ มากที่สุด ได้โอกาสเห็น สัมผัส ปฏิบัติ ลองผิดลองถูก ประเมินผล ผ่านการวิจัย ในคำถามงานวิจัยต่าง ๆ รวมถึงการบริการวิชาการที่ผ่านมา เป็นเอกลักษณ์ที่เราถนัดเฉพาะตัว ทำมาถนัดมากที่สุด แล้วถามตัวเองว่า ถ้าเป็นคนที่ยังไม่ได้เริ่มต้น เข้ามาสัมผัสกับงานที่เราจะสื่อสารออกไป เราอยากจะทราบอะไรเป็นอันดับแรก เขียนจากง่ายไปหายาก สู่การประยุกต์ใช้อาจเป็นกรณีศึกษา สรุปบทเรียน จะนำเสนอ สิ่งที่เป็นนามธรรมมาทำให้เป็นรูปธรรมกระชับเข้าใจง่าย สื่อสารตรง ไม่น่าเบื่อ ซึ่งอยู่กับลีลา การบรรยายของแต่ละคน

ผู้เขียนได้ตกผลึกความคิด ขอสรุปขั้นตอนในการเขียนหนังสือ/ตำรา เป็นลำดับแต่อาจกลับไปกลับมาได้ตามสถานการณ์ (ดูภาพที่ 2) ในภาพประกอบด้วยกระบวนการสองวงรอบ คือ วงรอบนอก และวงรอบใน โดยวงรอบนอกเป็นภาพรวมใหญ่ของการผลิตผลงานหนังสือ/ตำรา คือ 1) “คิด ๆ-พิชิตงาน-และ-เฟ้นสรรหัวข้อที่ใช่” แล้ว ตัดสินใจเข้าสู่กระบวนการเขียน 2) “วิเคราะห์สิ่งที่มี-ตีความสิ่งที่ขาด-ใช้ถาดแหล่งค้นเพิ่มเติมเติมแผนและข้อมูล” แล้ว ส่งต่อข้อมูลสู่วงเล็ก “เขียน ๆ-อ่าน ๆ-ปรับ ๆ” และเข้าต่อข้อมูลสู่วงเล็กอีกหนึ่งทาง ซึ่งมีรายละเอียดของกระบวนการเขียนของวงรอบใน ดังนี้

1. ตัดสินใจว่าหนังสือ/ตำราจะเกี่ยวกับอะไร: เลือกเรื่องตามผลงานที่มี

หลังจากประเมินทรัพยากรทางวิชาการที่เรามีอยู่ ความเชี่ยวชาญของเรา มีประสบการณ์ มีข้อมูล และตัดสินใจว่า เมื่อตัดสินใจจะเขียนหนังสือ/ตำรา ทุนพร้อม ใจกายพร้อม เลือกประเภท ชนิด รูปแบบ ช่องทางเผยแพร่ให้สอดคล้องกับ ประกาศ ก.พ.อ. กำหนดว่าผู้อ่านเป้าหมาย เอกสารงานของเราเป็นใคร หนังสือ/ตำราเป็นเพียงส่วนหนึ่งของผลงานทางวิชาการ ที่จะร่วมยื่นขอรับการพิจารณากำหนดตำแหน่ง ยังมีงานเอกสารอื่น ๆ ที่ระบุในเกณฑ์ล่าสุดตามประกาศ ก.พ.อ. ซึ่งเจ้าของผลงานต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ

ว่าเอกสารที่จะเขียนนี้มีเนื้อหาสาระ ขอบเขตทางวิชาการสอดคล้องกับผลงานอื่น ๆ หรือไม่ สนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร เช่น ความสอดคล้องและมีความชัดเจนของเกณฑ์กำหนด

- ☒ สาขาวิชาหลักและสาขาวิชาย่อยที่จะขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ
- ☒ กลุ่มผู้รับบริการที่สอดคล้องในสาขาวิชาสาขาย่อยๆ
- ☒ ระดับการศึกษาของผู้อ่าน
- ☒ ความเชี่ยวชาญ/วิชาชีพของผู้เขียน

ประเด็นคำถาม: ผู้ขอกำหนดตำแหน่งทำงานเป็นอาจารย์สอน ในสาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ มีผลงานวิจัยเฉพาะสาขาที่ตีพิมพ์ ในขณะเดียวกันมีความสนใจเรื่องกฎหมายวิชาชีพ จึงเรียนในมหาวิทยาลัย เปิด จนจบระดับปริญญาตรี และโททางกฎหมาย ในขณะเดียวกัน มีภาระรับผิดชอบสอนวิชากฎหมาย และจรรยาบรรณวิชาชีพด้วย เจ้าของผลงานท่านนี้เกิดข้อสงสัยว่า หากจะใช้เอกสารหนังสือด้านกฎหมายยื่นขอ กำหนดตำแหน่งร่วมกับบทความวิจัย จะมีปัญหาหรือไม่?

2. สำนวตลาตไทย-เทศ

เมื่อได้หัวข้อหนังสือ/ตำราที่จะทำเป็นเล่มแล้ว การสำนวนตลาตหนังสือที่มีอยู่ จะช่วยให้เราเกิดความคิด สร้างแรงบันดาลใจ รวบรวมข้อมูลที่เด่นเป็นประโยชน์ นำแนวทางดีๆ มาดัดแปลง หมายตลาหาแหล่งข้อมูล จดบันทึกไว้เพื่อย้อนกลับมาค้นเชิงลึก การบันทึกข้อมูลคิดค้นที่เหมาะสมกับนิสัยส่วนบุคคล

ประเด็นปัญหา: ในการสำนวนตค้นคว้าทั้งไทยและภาษาอื่น ระวางเรื่องการละเมิดจรรยาบรรณ การคัดลอก (copy) แล้ววาง (paste) มีอันตรายมาก ต้องเขียนกำกับให้ชัดเจนว่าลอกมาจากแหล่งใด เพราะอาจลืมนำคัดลอกมา หากคัดลอกมาให้แยกไฟล์ที่ชัดเจนว่าคัดลอก เพื่ออ่านเป็นแนวคิด

3. ค้นคว้าเพิ่ม เติมโครงร่าง

ข้อ 2 และ 3 นี้ทำไปด้วยกันได้ ทำไปปรับไป คัดสรรที่เหมาะสมกับบริบทสังคมและทรัพยากรที่เราที่มีอยู่ให้มากที่สุด สิ่งที่จะช่วยสร้างงานของเราที่เป็นเอกลักษณ์ คือ ความเฉพาะทางพื้นที่ ภูมิภาค ความคิดความเชื่อเชิงประเพณีวัฒนธรรมที่เราทำงานกับผู้รับบริการ คุณสมบัติเหล่านี้ เป็นมรดกให้ผู้ผลิตผลงานที่คนอื่นไม่มี เนื่องจากการทำตำราหรือหนังสือ เพื่อการขายแล้วต้องคำนึงถึงผู้อ่าน ว่าคือใคร และควรจรรู้อะไร ถ่ายทอดออกมาเป็นเนื้อหา เนื้อเรื่องที่เรานำเสนอ ต้องสำนวนจว่า มีความหมายในวงวิชาชีพองค์กร วงการหนังสือมาน้อยเพียงใด ไม่ซ้ำกับผู้อื่น ไม่เช่นนั้นไม่น่าสนใจ

เริ่มจากการตั้งชื่อเรื่องต้องน่าสนใจดึงดูดผู้อ่านให้อยากติดตาม เนื้อหาที่เราจะเขียนดูเททันสมัยจะตลาตลาตใหม่ ไม่ใช่ซ้ำกับสิ่งที่นำเสนอมาแล้วมากมายในตลาต เนื่องจากการทำตำราหรือหนังสือ เพื่อการขายแล้วต้องคำนึงถึงผู้อ่าน ว่าคือใคร และควรจรรู้อะไร ถ่ายทอดออกมาเป็นเนื้อหา เนื้อเรื่องที่เรานำเสนอต้องสำนวนจว่า มีความหมายในวงวิชาชีพเรา องค์กร สถาบัน มาน้อยเพียงใด ไม่ซ้ำกับผู้อื่น ไม่เช่นนั้นไม่น่าสนใจ

ประเด็นปัญหา: การตลาหลุมดำ/จมในโหล็ก ที่เคยพบ คือ ผู้เขียนบางคนใช้เวลาในระยะนี้นานมาก นานจนผลิตผลงานไม่ออกเพราะมัวแต่ตีพิมพ์ ตกลงในข้อมูล จดบันทึกได้หลายเล่มสมุด แต่ไม่สามารถพาตัวหลุดจากโหล็กนี้ได้

4. ขอรับความคิดเห็นจากเพื่อนร่วมงาน ผู้เชี่ยวชาญ

การมีคู่หูในการทำงานวิชาการจับมือไปด้วยกัน เสริมกำลังใจแก่กันและกัน จะดีมาก หากมีศีลเสมอกัน และบางคนอาจมีการระดมสมองจากการสนทนาวิชาการในการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย

ประเด็นปัญหา: มีกรณีปัญหาที่พบเห็นเสมอ ซึ่งควรมีการจัดการให้ชัดเจนแต่แรก ป้องกันปัญหาในอนาคต เพราะมีการฟ้องร้องกันเสมอด้วยเหตุที่ทำงานร่วมกันมานานจนแยกไม่ออกถึงความเป็นเจ้าของผลงานที่แท้จริง อาจนำไปสู่การทะเลาะแตกแยกของกัลยาณมิตรได้

5. กำหนดหัวข้อย่อยและตารางเวลา ทำให้ได้ตามแผน

ในการเขียนหนังสือ/ตำรา อาจวางหัวข้อบทไว้ให้มีจำนวนบทได้ครบอย่างน้อย 5 บท และ 80 หน้า ตามเกณฑ์ ก.พ.อ. ซึ่งเฉลี่ยบทละ 16 หน้า ซึ่งหากพิจารณาความยาวให้ครอบคลุมเนื้อหา มักใช้การอธิบายบทละ 20-25 หน้า เพื่อความเข้าใจของผู้อ่าน

ตัวอย่างหัวข้อบท: ควรประกอบด้วย (คำนำ คำนิยม กิตติกรรมประกาศ สารบัญต่าง ๆ) บทที่ 1 บทที่ 2 บทที่ 3 บทที่ 4 บทที่ 5 (ภาคผนวก เอกสารอ้างอิง ดัชนีคำ ประวัติผู้เขียน) ทั้งนี้ คำที่อยู่ในวงเล็บไม่ขออธิบาย เนื่องจากรับทราบกันโดยทั่วไปแล้ว สำหรับหัวข้อบทขอเสนอเป็นตัวอย่างแนวคิดการจัดทำ ดังนี้

บทที่ 1 บท ก: สารสำคัญของบทคือ แนวคิด พื้นฐานผลลัพธ์ของเรื่องที่จะเขียนที่ผู้เขียนต้องการให้เกิดขึ้น เช่น ชื่อเรื่อง บทบาทพยาบาลต่อความอยู่ดีมีสุขของครอบครัว

บทที่ 2 บท ข: สารสำคัญของบทคือ แนวคิด ทฤษฎีพื้นฐานที่พยาบาลใช้ในการดูแลครอบครัว

บทที่ 3 บท ค: สารสำคัญของบทคือ กระบวนการพยาบาลและเครื่องมือที่พยาบาลใช้ดูแลครอบครัว

บทที่ 4 บท ง: สารสำคัญของบทคือ การประยุกต์แนวคิดทฤษฎีในการดูแลครอบครัว

บทที่ 5 บท จ: สารสำคัญของบทคือ การถอดบทเรียนในการสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัว

6. เริ่มเขียน วางระบบบรรณานุกรม

ในแต่ละบทควรวางกรอบการเขียน เพื่อชี้แนะและช่วยลดโอกาสเกิดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา เช่น บทที่ 3 เรื่องกระบวนการพยาบาลครอบครัว เขียนวัตถุประสงค์ทั่วไป ซึ่งเป็นภาพรวมที่ต้องการของบทนั้น ๆ แล้วแตกเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมการเรียนรู้ของบทไว้ หากเป็นตำราควรถอดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมเป็นแนวคิดที่กำกับขอบเขตเนื้อหาการเขียนเนื้อหาของบท ส่วนหัวข้อย่อยแต่ละบท เริ่มจากการเกริ่นบทนำ ความสำคัญของเรื่อง ตามด้วยหัวข้อย่อยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของบท ปิดท้ายด้วยบทสรุปประจำบท ที่ส่งต่อสาระสำคัญฝากผู้อ่านไปปฏิบัติ และควรมีคำถามพร้อมเฉลยท้ายบท เพื่อให้ผู้อ่านประเมินความเข้าใจของตนเองถึงผลการเรียนรู้ในบทนั้น ๆ ในส่วนเอกสารอ้างอิงสามารถรวมของทุกบทไว้ท้ายเล่มได้ เนื้อหาส่วนภาคผนวกมีไว้ เพื่อเป็นประโยชน์ด้านการปฏิบัติของผู้อ่าน เช่น แบบบันทึกต่าง ๆ

7. มีวินัยในการเขียนเป็นกิจวัตร

การมีวินัยในการเขียนนี้ นอกจากจะมีวินัยในการนั่งลงเขียนอย่างมีวินัยสม่ำเสมอเป็นกิจวัตรประจำวันแล้ว ยังต้องมีวินัยในการทำตามจารีตประเพณีการปฏิบัติกรเขียนเอกสารตำราและหนังสือที่ดี ตามแนวปฏิบัติของ ก.พ.อ. ที่ประกาศออกมาด้วย เพื่อไม่ให้มีปัญหาในที่นี้ไม่ขอลงรายละเอียดมากนัก เพราะสามารถหาอ่านได้จากอินเทอร์เน็ตทั่วไป ในเรื่อง แบบแผนการพิมพ์ การอ้างอิงต่าง ๆ จริยธรรม จรรยาบรรณในการทำงานวิชาการ ซึ่งน่าจะเป็นสิ่งที่ทุกคนเรียนรู้ได้จากสื่อต่าง ๆ และกระบวนการให้ข้อมูลของสถาบันของท่าน การใช้ศัพท์ภาษาไทย ภาษาอังกฤษให้เป็นมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ เช่น แหล่งอ้างอิงของราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมที่เป็นมาตรฐานและใช้ภาษาสม่ำเสมอเหมือนกันทั้งเล่ม รูปแบบ พยายามแปลไทย วงเล็บภาษาอังกฤษให้มากที่สุดไม่ใช่คำทับศัพท์ ไม่เขียนภาษาพูด ลงมือเขียนเรื่องที่พร้อมที่สุดก่อนทำเป็นจิกจอกไว้แล้ว เติมไปเรื่อย ๆ แล้วตกแต่งในท้ายที่สุด

พิจารณาเนื้อหาว่า ทำอย่างไรให้น่าสนใจ ราบรื่น มีความเชื่อมโยงภายในบทและระหว่างบท ให้ตัวอย่างการขยายเนื้อหาที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม ภาษาน่าอ่าน แตกต่าง เห็นภาพ บุรณาการ ไม่เป็นท่อน ๆ

8. หาตัวช่วยในการเขียน ทบทวน

สมัยนี้มีทั้งซอฟต์แวร์และฮาร์ดแวร์ ซึ่งซอฟต์แวร์ คือ โปรแกรมต่าง ๆ รวมทั้งเอไอช่วยในการทำงานเอกสารเขียนตำราและหนังสือต่าง ๆ ให้ง่ายและรวดเร็วขึ้น รวมถึงฮาร์ดแวร์ที่เป็นคนทำงานให้กับเราที่เป็นผู้ชำนาญการเรียงพิมพ์ ด้านตรวจบรรณานุกรมและเอกสารอ้างอิง จะช่วยให้เราทำงานได้ถูกต้องรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

9. กลา เต็ม ปรับ ตัด จัดเล่ม: ตั้ง aim ที่ A

กว่าที่ผลงานหนังสือและตำราของเราจะออกมาเป็นรูปเล่ม เจ้าของผลงานต้องตั้งใจอ่านทบทวน คัดกรอง แก้ไขคำ เต็มในสิ่งที่ขาด ตัดในสิ่งที่เกิน ปรับจนจัดรูปเล่มได้สำเร็จ ดังนั้น ทุกอักษรทำมา “จากสมองสู่สองมือ คือ น้ำคำที่เรียงพิมพ์” เป็นสิ่งเล็ก ๆ ที่อาจไม่ยิ่งใหญ่ในสายตาใคร แต่ยิ่งใหญ่ในใจเรา เมื่อสำเร็จแล้วภาคภูมิใจในผลงานของตัวเอง

ตลอดเส้นทางนับหมื่นลิขของการเขียนหนังสือ/ตำรา สิ่งที่ต้องซายตามองป้ายที่แปะไว้ที่ข้างฝา คือ “เกณฑ์ระดับ A” ให้เป็นยันต์โชคชัย เพื่อนำเข้าสู่ตำแหน่งวิชาการเป้าหมาย ผลการประเมินระดับ A ทวนกันอีกครั้ง คือ “การที่มีเนื้อหาสาระทางวิชาการถูกต้องสมบูรณ์และทันสมัย มีแนวคิดและการนำเสนอที่ชัดเจนเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา และต้อง 1) มีการวิเคราะห์และเสนอความรู้หรือวิธีการที่ทันสมัยต่อความก้าวหน้าทางวิชาการและเป็นประโยชน์ต่อวิชาการ 2) มีการสอดแทรกความคิดริเริ่มและประสบการณ์หรือผลงานวิจัยที่เป็นการแสดงให้เห็นถึงความรู้ที่เป็นประโยชน์ทางวงวิชาการ 3) สามารถนำไปใช้อ้างอิงอย่างกว้างขวางต่อวงวิชาการระดับชาติหรือระดับนานาชาติ มีความละเอียดและมุมมองความลุ่มลึกทางวิชาการในระดับสูง”³ ที่ผู้เขียนใส่ตัวทึบไว้ คือ จุดเน้นว่า แต่ละบทของเราจะทำให้ถึงเป้าหมายที่ว่านั้นได้อย่างไร ให้สอดคล้องและกลมกลืน???

ภาพที่ 2 สรุปกระบวนการและขั้นตอนในการเขียนหนังสือ/ตำรา

บทส่งท้ายความคิดพิชิตหนังสือ/ตำรา

ในที่นี้ การเขียนหนังสือ/ตำราซึ่งถือว่าเป็นสื่อการสอนหลักที่สามารถออกแบบให้มีคุณลักษณะการเรียนการสอนในตัวเองได้หลายอย่าง อาทิ การทวนคำถาม การประเมินความรู้หรือการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้อ่าน วิเคราะห์และแก้ไขปัญหาจากกรณีศึกษา หรือการมอบหมายให้อ่านก่อนเรียน เพื่อช่วยครูเตรียมชั้นเรียน รวมถึงช่วยลดรายละเอียดการบรรยายที่น่าเบื่อได้ และให้อ่านเสริมเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เป็นต้น

ว่ากันว่า กลเม็ดเคล็ดลับส่วนบุคคลในการปฏิบัติภารกิจใด ๆ รวมถึงการเริ่มต้นเขียนหนังสือ/ตำราของแต่ละบุคคล อาจมีความเฉพาะตนและไม่จำเป็นต้องมีวิธีการปฏิบัติเหมือนกัน นั่นคือ “ไม่มีแนวทางสำเร็จรูปเดียวที่เหมาะใหลใช้ได้ดี สำหรับทุกคน” ในขณะเดียวกันเราควรพิจารณาถึงแนวทางที่ง่ายที่สุด เหมาะกับเราที่สุด และเป็นวิธีการที่ทำให้เรายุ่งยากน้อยที่สุด ซึ่งถือว่าเป็นแนวทางที่ดีที่สุดสำหรับเรา นอกจากนี้ หากต้องแก้ไขปัญหาที่ยากแล้วการแก้ปัญหาและ ต้องตระหนักเสมอว่าชีวิตการทำงานของเรานั้นทุกคนล้วนมีความเสี่ยง ไม่ทอดทิ้งเมื่อคอมพิวเตอร์พัง ถูกไวรัสโจมตี จึงต้องรอบคอบ ระมัดระวัง วางแผนการจัดเก็บให้เป็นระบบ บริหารป้องกันความเสี่ยง รวมทั้งการเตรียมใจรับมือต่อปัญหา เตรียมตัวรับมือกับความเสี่ยงในชีวิต ซึ่งอาจมีสิ่งเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอดเวลาที่ควรถือว่าเป็นประสบการณ์ชีวิต ควรมุ่งเน้นไปที่จุดแข็งและทรัพยากรมากกว่าจุดอ่อนและข้อบกพร่องและมุ่งเน้น ณ จุดปัจจุบันมากกว่าอารมณ์ถึงอดีตหรือกังวลต่ออนาคต ขอเพียงมีจิตใจมุ่งมั่นทำงานอย่างไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใด ๆ ดังพญาวาณิชานที่ว่า

“ให้เจ้าคอยเพียรสร้าง เสมอแดนแบ่งซ้อ
ให้สร้างก่อสืบไว้ เสมอเผ่าสืบยัง” ช่นเหล่าพี่น้องเอ๋ย...

References

1. Phra Akaradej Yantecho. Sun Tzu, a philosopher of war strategies [Internet]. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University; 2015[cited 2024 Aug 12]. Available from: [http://www.stou.ac.th/study/sumrit/2-58\(500\)/page4-2-58\(500\).html](http://www.stou.ac.th/study/sumrit/2-58(500)/page4-2-58(500).html). (in Thai)
2. Wikipedia. Sun Wu [internet]. Thailand: [n.p.]; 2015. [cited 2024 Aug 5]. Available from: <https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%8B%E0%B8%B8%E0%B8%99%E0%B8%A7%E0%B8%B9> (in Thai)
3. The Office of the Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. Criteria and methods for considering appointment of persons to positions; Assistant Professor Associate Professor and Professor, B.E. 2564 (2021). Government Gazette 2022;139 (Part 4d, dated 7th January B.E. 2565). (in Thai)
4. Phumasayasuwa C, Phoyen W, Sreeprasarn P. Documenting the roles of the COVID - 19 health care management team: Nursing assistants and clerical staff in the operations of the community waiting center of the Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital. Journal of Nursing Science and Health 2024;47(3):1-15. (in Thai)

5. Jongudomkarn D, Neelasmith S, Panpanit L, Boontoch K, Manorat M. Effects of online integrated teaching learning during COVID-19 epidemic on self-perception of leadership characteristics and professional outlook of the first-year bachelor nursing students. *Journal of Nursing Science and Health* 2022;45(1):124-36. (in Thai)
6. Sutthiviriwan S. Nursing challenges in caring for patients with chronic obstructive pulmonary disease: the next normal. *Journal of Nursing Science and Health* 2024;47(3):16-26. (in Thai)
7. Anderson LW, Krathwohl DR, Airasian PW, Cruikshank KA, Mayer RE, Pintrich PR, et al. A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives. New York: Pearson, Allyn & Bacon;2001.
8. Churches A. Bloom's digital taxonomy [online]. New Zealand: [n.p.]; 2009[cited 2024 June 30]. Available from:
https://www.academia.edu/30868755/Andrew_Churches_Blooms_Digital_Taxonomy_pdf